

3 Kända ombyggnader, förändringar och underhållsarbeten

3.1 Källor och litteratur

ATA	Antikvarisk topografiska arkivet, Riksantikvarieämbetets, RAÄ resp Kungliga byggnadsstyrelsens arkiv, KBN, Stockholm
Sv k	Wilcke-Lindqvist, Ingeborg. <i>Sveriges kyrkor, band V, halvband 2</i> . Stockholm 1961.
Hagman	Hagman, Svante. Husby-Sjuhundra: Bilder från en bygd under 800 år. Stencil uå

3.2 Kronologisk förteckning Kyrkan

Årtal	Händelse	Källa
1170-1190	Romansk kyrka med kor, absid och smalare västtorn byggdes.	Sv k s 504
1250-1275	Kor och absid revs för att ersättas av rakslutet kor jämbrett och jämnhögt med långhuset.	Sv k s 504
Slutet av 1200-talet	Sakristian byggdes.	Sv k s 516
1400-talets förra hälft	Tegelvalv slogs över långhus och kor. Korvalvet och valvet väster om detta är slagna samtidigt medan nästa valv åt väster är slaget separat. Yttertaget höjdes. Östra gavelns tegelförhöjning gjordes.	Sv k s 513-514
1400-talets början	Triumfkrucifixet som nu sitter invid ingången till vapenhuset tillverkat.	Sv k s 536
1500-tal, troligen	Kyrkan brandhärjades och fick nytt tak och takstolar. De fem östligaste takstolarna kan vara från denna tid. Sakristian fick ett brantare pulpettak.	Sv k s 513-514
1634	Läktare byggdes.	Hagman s 8
1728	Västtornet revs och norra och västra murarna flyttades ut. Taket drogs ut i lika höjd och vinkel som långhuset. Fönster på norra och södra långsidorna, väster om vapenhuset togs upp. Ny läktare byggdes, troligen är läktarbarriären kvar från denna läktare.	Sv k s 509
1736	Mellersta fönstret på norra sidan togs upp samt sakristians fönster.	Sv k s 509, 516
1750-talet	Interiör omgestaltning. Predikstol och det intilliggande östliga fönstret på norra sidan togs upp 1753. Altare och altarring från 1754. Biskopsbänken, den norra av bänkarna i koret tillverkades 1749.	Sv k s 509, 528, 544
1772	Runt fönster på korets östra vägg togs upp. Hagman anger år 1722.	Sv k s 509, Hagman s 19
1773	Altaruppsatsen tillkom.	Sv k s 528
1776	Omfattande takreparationer då ett stort antal takstolar över kyrkans mittparti byttes.	Sv k s 512
1808	Ytterligare takstolar över kyrkans mittparti byttes. Dragstag av järn sattes in.	Sv k s

		504, 512
1812	Tornet byggdes över vapenhuset efter att klockstapeln hade blåst omkull år 1806.	Sv k s 522-523
1819	Brädgolv lades i kyrkan. Troligen är nuvarande golv i vapenhuset från denna tidpunkt.	Sv k s 514
1845	Fönster åt söder, väster och det västligaste av norra sidans fönster förstorades.	Sv k s 508
1855	Orgel byggdes och orgelläktaren förstorades.	Sv k s 544
1877	Norra sidans östra fönster förstorades. Uppgift enligt arkitekt Uno Söderberg.	ATA RAÄ B6723/66
1888	Norra sidans mellersta och östra fönster fick samma form som övriga. Öppen bänkinredning tillkom.	Sv k s 508, 542
1903	Ny orgel byggdes till Thorsell & Eriksson i Göteborg. Nya stämmor tillkom och den fick ett blandsystem av pneumatik och mekanik.	Sv k s 546 samt ATA RAÄ 312-4544-2003
1931	Huvudingångens dörröppning breddades och ny dörr tillverkades. Brädgolv lades i långhus och kor, ersatte äldre brädgolv	Sv k s 510, 514
1939	Centralvärme installerades.	Sv k s 524
1947	Renovering ledd av Årland Noreen. Putsen på väggar och valv interiört rengjordes och lagades. Färgat glas sattes in i fönstret över altaret. Sluten bänkinredning byggdes. Snickerierna inklusive orgelfasad målades enligt färgsättning från 1750-talet. Bönealtare i sakristian tillkom.	Sv k s 524.
1952	Orgeln byggdes till.	Sv k s 546
1968	Fönstersnickerier byttes för att minska ljusinsläpp.	ATA KBN dnr K17/72
1972	Renovering ledd av Uno Söderberg. Södra ingången avsågs åter bli huvudingång. Murarnas exteriört fogades om med kalkputs, tidigare fogning bilades ur. Skolsten återanvändes. Tornets puts gjordes mindre rätlinjig än tidigare 1800-talsputs med avsikt att harmoniera med resten av fasaden. Fönsterbänkar kläddes med koppar. Interiören rengjordes. Långhusvinden isolerades med mineralull. Taklampor av koppar monterades i långhuset. I västra vapenhuset byggdes förvaringsutrymmen.	ATA KBN dnr K17/72 samt RAÄ dnr 147/72
1975	Beslut från RAÄ gav tillfälligt tillstånd att ta bort änglar som bar ankare och kors från altaruppsatsen. Frågan skulle tas upp till ny prövning före 1978.	ATA RAÄ dnr 7560

3.3 Kronologisk förteckning Kyrkogården

Årtal	Händelse	Källa
1846	Större reparation av kyrkogårdsmuren. Trätaket togs troligen bort vid detta tillfälle.	Sv ky s 502
1872	Grindstolpar av gråsten sattes upp.	Sv ky s 502
1971	Rödfärgad byggnad mittemot f d klockarbostaden byggdes om till bårhus och redakskapsbod.	ATA RAÄ K538/71
1981	Tillstånd till utvidgning av kyrkogården. Förslag hade inlämnats redan 1973.	ATA RAÄ dnr 1452/81